

Foto: Ib Hansen

Professor, dr. phil. Gustav Albeck,
fotograferet d. 3/4 1995

Gustav Albeck

1906-1995

Grundtvig-Studiers redaktør fra 1952-1995, *Gustav Albeck*, døde efter en operation i Århus den 13. juni 1995 og blev bisat i Århus Domkirke den 20. juni. Ved bisættelsen talte Grundtvig-Studiers første redaktør, biskop dr. theol. *Henning Høirup*. Han udtalte blandt andet:

»Gustav Albeck blev født i København, men kom allerede som 4-årig til Århus, hvor hans far blev overlæge på Fødselsanstalten i Jylland. Victor Albeck huskes ikke blot som en højt værdsat fødselslæge, men især fordi han var den ledende kraft i arbejdet for at oprette et jysk universitet. *Det* blev en lang og vanskelig fødsel, men han holdt stand med usvækket energi, til Aarhus Universitet var bragt til verden.

Gustav blev - helt i sin fars spor - Århusianer med stort Å., student fra Katedralskolen, og efter embedseksamen som mag. art. 1932 vendte han straks tilbage til sin hjemby: »der har jeg rod, derfra min verden går.«

Allerede året efter udgav han sit første skrift: »Grundtræk af den jyske universitetssags historie«. Det er det første vidnesbyrd om, at han havde arvet sin fars pionérand, den ildhu og udholdenhed, som besjælede ham. I en af Davids salmer står der: »God er Herren, hans miskundhed varer til evig tid, hans troskab i slægt efter slægt.« (100,5). I Gustav Albecks livssyn var familietradition, *slægtstroskab*, et grundlæggende træk, på een gang en livsbevarende *gave*, som bærer, og en *opgave*, et kald, som forpligter. Det har præget hans lange livsdag, både som forsker og universitetslærer og som forkæmper for dansk kulturliv, *formidler af vor arv* efter slægterne før os.

Hans gerning ved universitetet i faget nordisk litteratur kendetegnes ved en såre stor spændvidde: Fra runeindskrifterne til Kingo, fra sagaernes verden over barokken og oplysningstiden og guldalderens romantik - ja, helt til Knuth Becker! I sit engagement, sin indlevelsessevne, levede han op til ordsproget: »Alvor og Gammen kan bedst sammen«. Han kunne på inciterende vis forene dyb alvor og den store humor, sådan som vi

forfatteren det i hans lige værdifulde skrifter om »Absalons eftermæle« og »Storm-P. som samfundskritiker«.

Ved hans 60-årsdag overrakte hans elever og værkfæller ham festskriftet »Guldalder-studier«. Det var dér, han havde ydet sit ypperste, ganske særligt i sit livslange, indgående studium af Grundtvig, det var dér hans ånd dybest havde rod. Han blev i Grundtvig-Selskabet fra dets start en inspirator af format, i 43 år var han redaktør af årsskriftet »Grundtvig-Studier«; lige til sin død lå det ham på sinde at *holde* den høje standard i forskningen, som hans egen forbilledlige udgave af Grundtvigs Dagbøger og hans værk »Omkring Grundtvigs Digtsamlinger« vidner om.

Men selv om Albeck elskede sin forskning, var der for ham en vidunderlig verden uden for universitetet, som han alle dage gik op i med liv og sjæl. Allerede inden han trådte i tjeneste på universitetet, blev han medstifter af Aarhus Byorkester - det var i 1935. Kun få år efter blev hans store drøm om Den jyske Opera realiseret. Den række af landsdelsorkestre, der efterhånden blev oprettet, tog Aarhus til forbigående.

Vi er mange, der vil sige som David, da han hørte, at Jonatan var død: »Du vil blive savnet nu, hvor din plads står tom!«

Jeg husker, at Gustav talte til mig om sin glæde over barne-dåben som Guds indvielse til livet, givet »før vi det vidste«. Dåben betyder, som Bibelen siger, at ingen af os lever for sig selv, og ingen dør for sig selv. Thi når vi lever, lever vi for Herren, og når vi dør, dør vi for Herren. Vi hører altså Herren til, hvad enten vi lever eller vi dør.

Gustav Albeck havde en herlig hukommelse for lødige vers, usvækket også på hans sidste dag. Da han på hospitalet, efter operationen, kom til klar bevidsthed, hørte hans hustru ham fast og roligt sige:

»Skyggerne falder. Et lys blir tændt, og uret går og går.
Hvor er vi henne, når næste gang den gamle bornholmer slår?

Timen er kort i glædens kro, men dog en stump af et år.
Og årelangt er en visers løb, set fra et pudevår«

Gustav Albeck var i ungdommen, da Hans Hartvig Seedorf skrev de ord om poeten Sorgenfri, da denne lå for døden. Gustav huskede dem, få timer før han selv sov ind uden døds-kamp.

Som sol går ned bag lunden
i havet lyseblåt
i sommer-aftenstunden,
mens fugle kvidre småt:
så går den sjæl til hvile,
i færd med sødt at smile,
som føler, i sit ord
hos os vor Herre bor!

Som let vort legem gyser
i sommer-morgengry,
mens morgenstjernen lyser
og lover dag på ny,
mens sommerdagen gryer
i hvide morgenskyer:
så er med livets lys
vort sidste kuldegys.

Sådan fik Gustav lov at fare herfra i fred. God er Herren, hans miskundhed varer til evig tid, hans troskab i slægt efter slægt.«

Så vidt biskop Høirup. Selv har jeg samarbejdet med Gustav Albeck, siden jeg i 1967 blev hans amanuensis og året efter medredaktør af Grundtvig-Studier.

Jeg har undertiden spurgt mig selv: Hvorfor blev Gustav Albeck Grundtvigforsker? - Han var hverken grundtvigianer eller modstander af grundtvigianismen. Men der var én tanke hos Grundtvig, som han blev livslang tilhænger af, nemlig tanken om et universitet for folket, hvilket Grundtvig kaldte »en folkelig Høiskole« - et nyt dansk universitet, som ikke var bundet af den stive akademiske tradition, som Grundtvig kaldte »Skolen for Døden«. Grundtvig forestillede sig »en Skole for Livet«, beliggende i Sorø, og en fællesnordisk, videnskabelig højskole, beliggende i Göteborg. Ingen af disse tanker blev realiseret. Men Gustav Albeck anså Aarhus Universitet og Folkeuniver-

sitetet for virkeliggørelsen af dem begge. Han vidste nemlig, at ordet »Højskole« for Grundtvig betød det, som et universitet skulle være: videnskabeligt, altomfattende og for hele det danske folk.

Albeck fandt det tåbeligt at springe Grundtvig over, når man gennemgik dansk litteratur i gymnasiet. Den omstændighed, at der var opstået et skel mellem den grundtvigske folkehøjskole og universitetet i København, skræmte ham ikke. I særdeleshed ikke fra at betragte Grundtvig som det, han var: en visionær digter, der forholdt sig kritisk til sin samtid. En samtid, som i øvrigt havde Albecks levende interesse. Hans forhold til litteraturen var sagligt, nøgternt, videnskabeligt. Han var meget vidende og skelnede skarpt mellem, hvad vi véd, og hvad vi ikke véd. Han elskede digtning, ligesom han elskede musik.

Det var måske derfor, hans forhold til Grundtvigs tænkning var så afslappet. For Albeck drejede det sig i litteraturen simpelthen om *at konstatere, hvad der står*. Ikke om at vurdere det eller på anden måde forholde sig personligt til det. Et er kærlighed, et andet videnskab. For ham var Jens Baggesen Grundtvigs forbillede som digter. Albeck anså ikke Grundtvig for nogen stor tænker, historiker eller politiker. Men han var ikke i tvivl om, at han var en stor digter. Derfor var han glad for Poul Borums bog om »Digteren Grundtvig«, men yderst kritisk over for Ebbe Kløvedal Reichs bog »Frederik«.

Albeck var enig med Grundtvig om den afgørende vigtighed af folkeoplysning. Men han lod sig ikke rive med af forbigående bevægelser af national eller social art. Han bevarede hele tiden evnen til at vurdere en situation. Han var altid til at tale med, hvad enten man var enig eller uenig med ham. Det er nok det, jeg vil komme til at savne mest efter hans død.

Som litteraturforsker var Albeck først og fremmest *filolog*. Han kunne ikke tænke sig en ny udgivelse af Grundtvig-manuskripter - f.eks. af Grundtvigs Mands-Minde-foredrag fra 1838 - uden en omhyggelig og nøjagtig gengivelse af de foreliggende manuskripter. Dette ser man tydeligst i hans udgivelse af Grundtvigs Dag- og udtogsbøger I-II fra 1979. Men det ses også af hans udvikling som videnskabsmand.

Han blev født den 5. juni 1906 i København, men student fra Aarhus Katedralskole i 1924. Og da der endnu intet universitet var i Aarhus, studerede han i København og blev dér magister i nordisk filologi 1932 og i 1946 dr. phil. på en afhandling om sagaerne om

Danmarks konger. Den hedder *Knytlinga* og er altså opkaldt efter den islandske Knytlingasaga, der begynder med Harald Blåtand og slutter med Absalon. Den unge Grundtvig planlagde en lignende disputats, men gennemførte ikke planen. »Du har skrevet den disputats, som Grundtvig aldrig fik skrevet«, sagde jeg engang til Gustav. »Det er ikke rigtigt«, svarede han, »men der er noget om det«.

Grundtvig blev i stedet huslærer på Langeland og mødte dér ikke blot Constance Leth, men også Peter Willemoes. Og Gustav koncentrerede nu i stedet sine studier om den udvikling i Grundtvigs forfatterskab, som fulgte deraf. Allerede i 1934 havde han skrevet om Grundtvigs ungdomsdigte om Willemoes (i »Fem Studier tilegnet Vilhelm Andersen«, hans lærer i dansk litteratur ved Københavns Universitet), i 1942 en lille bog om Grundtvig og Norden, og i 1945 en lille bog om »Grundtvigs slemme Skolegang« i Aarhus Katedralskole. I 1943 blev han ansat ved Aarhus Universitet, i 1949 lektor, 1956 docent og 1959 professor i nordisk litteratur. Hans første bidrag til Grundtvig-Studier stod i årbogens første bind 1948. Siden fulgte flere bidrag om Grundtvigs ungdomsdigtning, og da Henning Høirup i 1951 blev Grundtvig-Selskabets formand, trådte Albeck ind i hans sted som årbogens redaktør, en stilling, han beholdt til sin død, både som redaktør og som flittig bidragyder. Det var for Albeck vigtigere, at årbogen bevarede sin filologiske pålidelighed, end at den udkom til rette tid.

Albecks største bog som Grundtvigforsker kom i 1955 i *Acta Jutlandica* (et supplement til Aarskrift for Aarhus Universitet XXVII) og har titlen »Omkring Grundtvigs Digtsamlinger«. Den drejer sig om Grundtvigs lyriske digtning i årene 1808-16. Men der skete så meget i Grundtvigs liv i disse år, at bogen umuligt udelukkende kunne handle om lyrik. Og den indeholder derfor store bidrag til Grundtvigs udvikling, bygget på de efterladte manuskripter, f.eks. fundet af det første udkast til tanken om de 7 menighedsbreve i Johannes's Åbenbaring som en kirkehistorisk spådom, men også de mange vidnesbyrd om den omvæltning i Grundtvigs liv, tabet af Norge var for Grundtvig personligt.

Men det arbejde fra Albecks hånd, der måske vil sætte sig de dybeste spor i Grundtvigforskningen, er den model, han udarbejdede og opstillede til registreringen af Grundtvigs efterladte papirer, og som syv-otte Grundtvigforskere alle har anvendt i dette omfattende team-work, ligesom han selv har deltaget i store dele af dette arbejde.

Den største og formentlig interessanteste bog, Albeck udgav, er dog den sidste, *Universitet og Folk*, der kom i 1984 og har den beskedne undertitel »Bidrag til Folkeuniversitetets Historie«. Den indeholder faktisk et væld af oplysninger om, hvordan Grundtvigs oprindelige tanke om »en folkelig Høiskole« - trods de stærke modsætninger mellem universitetet og folkehøjskolerne - alligevel blev en realitet omkring århundredeskiftet. Albeck var i 30 år fra 1956 formand for Folkeuniversitetet i Århus.

For Albeck var Grundtvig ikke så forskellig fra sin samtid, som vi ser ham i dag. Hans beskrivelse af den første generation af 1800-tallets danske digtning i Politikens litteraturhistorie går uformidlet fra Oehlenschläger over til Grundtvig, Ingemann og Hauch. Men Albeck slutter dog sit Grundtvig-kapitel med at citere en nutidig Grundtvig-kender som *Jørgen Elbek*, der om Grundtvig siger: »I sin klippefaste tro på ordet, billedordet ... er han digter i langt mere eksklusiv forstand end nogen af sine samtidige.«

William Michelsen